

Отже, незважаючи на те, що в Тернопільському повіті на початку ХХ століття спостерігалось певне зростання початкових шкіл, в основному жіноча освіта була тупиковою, оскільки нижчі школи не давали доступу до середньої освіти, яка на той час була здебільшого приватною та доступною для заможних людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Тернопільської області ф. 40, оп. 1, спр. 699, арк. 3.
2. Державний архів Тернопільської області ф. 40, оп. 1, спр. 757, арк. 2.
3. Державний архів Тернопільської області ф. 40, оп. 1, спр. 1176, арк. 1.
4. Державний архів Тернопільської області ф. 52, оп. 1, спр. 24, арк. 21.
5. Книга «Урядовий вісник крайової шкільної ради в Галичині». — Львів, 1902. — 632 с.
6. Plany naukowe dla szkół ludowych pospolitych wraz z instrukcyą. — Lwow: Nakładem c. k. rady szkolnej krajowej. — 1893. — 32 s.

Алла ВОЗНЯК

ГУРТОК ЯК ФОРМА ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ (1946–1991 РР.)

У статті висвітлено та узагальнено зміст і форми роботи гуртків загальноосвітньої школи упродовж 1946–1991 рр., проаналізовано їх роль у формуванні творчої особистості підлітка. Розкрито поетапно вивчення роботи шкільних гуртків, можливості їх впровадження у виховну позакласну роботу з підлітками.

Сучасна науково-педагогічна еліта веде пошук шляхів, форм методів роботи з творчими особистостями. Позаяк ці питання сьогодні актуалізуються, то звернемось до вітчизняної і наукової практики другої половини ХХ ст., де проблема формування творчості підлітків посідала вагоме місце.

Шляхами, що вели до розв'язання вищезгаданої проблеми у досліджуваній період, було завдання виховати в учнів як розумові, так і фізичні, естетичні, соціальні здібності на ґрунті творчої праці.

Дослідженню означеної проблеми, зокрема таких її аспектів, як індивідуально-диференційований та особистісно орієнтований підходи у вихованні, присвячені праці І. Беха, Ю. Красовицького, В. Рибалки, І. Якиманської та ін. Різноманітні шляхи формування творчої особистості розглядають В. Алфімов, В. Андрєєв, Д. Богоявленська, С. Бондаренко, Н. Кічук, Н. Кузьміної, П. Моляко, С. Сисоєва, Т. Сущенко, Н. Тализіна та ін. Усе ж цілісного аналізу гурткової роботи у позакласній діяльності загальноосвітньої школи наразі немає.

Мета статті — узагальнити та проаналізувати роботу гуртків загальноосвітньої школи щодо формування творчої особистості учнів середнього шкільного віку (1946–1991р.).

Аналітичний огляд літератури з означеної проблеми засвідчує, що у другій половині ХХ ст. поширеними були групові форми позакласної виховної з підлітками, основна серед яких — гуртки. Згідно зі статутом загальноосвітньої школи, у досліджуваній період в школах працювали предметні гуртки (історичний, фізичний, математичний географічний, літературний тощо), гуртки художнього виховання (хоровий, танцювальний, творчий та ін), наукові, спортивні, ігрові гуртки та ін.

Гурток був провідною формою позакласної виховної роботи з підлітками. Це зумовлено насамперед тим, що у кожній школі діяло декілька різних за профілем гуртків, які сприяли залученню великої кількості учнів до творчої діяльності, вибору свого фаху. За статистикою, наприклад, у 1949/50 н. р. у школах УРСР працювало 127700 різноманітних учнівських гуртків, в яких навчалося 3222 тис. учнів. Їх діяльність, підпорядкована виховним цілям школи, допомагала учням краще засвоїти, поглибити знання, здобуті на уроці [4, 6]. Тематика гуртків дуже часто пов'язувалася з ідеологією суспільства.

На початку 1950-х рр. працювали гуртки історії, мовознавства, літератури, фізики та математики і, звісно, художньої творчості (система позакласної роботи, нормативні акти). У змісті роботи гуртків переважали реферування досліджень, експерименти та ін.

Загалом упродовж 1946–1966 рр. простежується загальна тенденція зростання чисельності гуртківців. Це, на нашу думку, зумовлено розширенням та зміцненням матеріально-технічної і наукової бази шкіл, підвищенням якості педагогічних кадрів, зростанням інтересу учнів.

Заслуговує на увагу діяльність гуртка з фізики і техніки у Деснянській середній школі Чернігівської області (вчитель фізики М. Іхсанова). Спеціальний 1 сектор юних фізиків проводив тематичні збори з питань фізики і техніки, організовував роботу гуртка «умілі руки». Традиційним тут став «День відкритих дверей фізичного кабінету» — зустріч молодших учнів із старшими. Гостям показували цікаві і ефектні досліди, прилади власного виготовлення, проводять вікторини з питань фізики і техніки [6, 50].

У другій половині 60-х рр. ХХ ст. склалася чітка структура наукових гуртків. У цей час, що увійшов в історію країни як період «застою», гурткова робота розвивалася всупереч негативному впливу суспільно-політичного життя. Згідно зі статутом школи в кожній восьмирічній школі рекомендувалося мати такі предметні гуртки: математичний і літературний — для учнів усіх класів, починаючи з третього, з окремими групами для III–IV, V–VI і VII–VIII класів; хімічний — для учнів VII–VIII класів; астрономічний — для учнів V–VIII класів. Історичний і географічний можуть існувати як окремі гуртки або входити на правах секцій у красназвчий гурток.

У школах працювали фізико-технічні гуртки для учнів VI–VIII класів. Біологічним гуртком в школах були гуртки юннатів, у яких робота з набуття загальноосвітніх знань поєднувалася з природодослідницькою діяльністю і освоєнням навичок сільськогосподарської праці [8, 75–76].

Гуртки художнього виховання поділялись на гуртки пропаганди знань з музичного, театрального, образотворчого мистецтва (наприклад, музичний лекторів, шкільна «Гретьяковка»), гуртки художньої самодіяльності (хоровий, танцювальний, музичний, драматичний, ансамбль пісні і танцю, шкільний театр, шкільний оркестр тощо) і творчі гуртки (літературно-творчий, гурток малювання, ліплення, вишивання, художнього різьблення по дереву тощо).

До спортивних та ігрових гуртків належали: гурток легкої атлетики, художньої гімнастики, волейбольний, шахово-шашковий, гурток рибалок, плавання, туристський гурток тощо [8, 80].

Деякі гуртки можна відвести до двох або кількох груп. Так, гурток юних натуралістів може входити до групи і предметних, і трудових.

Розвитку гурткової роботи сприяла постанова про введення посади організатора позакласної виховної роботи. Утім, спрямованість виховної роботи зазнала деяких змін. Учні (незважаючи чи це гурток художнього, чи технічного спрямування) читали документи партії, уряду, у них превалювала політична тематика, хоча це і не виключало практичної роботи. До того ж, існувала група політичних гуртків, до яких відносили: Ленінський гурток, гурток з вивчення Статуту ВЛКСМ, історії комсомолу, клуб інтернаціональної дружби та ін. Вони відіграють величезну роль у формуванні комуністичних переконань, розширенні політичного кругозору школярів. Так, наприклад аналізуючи календарний план виховної роботи однієї з шкіл на друге півріччя, надрукований у журналі «Радянська школа», знаходимо доповідь учнів на тему «Рішення партійного з'їзду в життя» [1, 72–73].

У школах найбільше зацікавлення молоді викликала діяльність гуртків технічного спрямування, що пояснюється потребою держави у фундаментальних дослідженнях. Свідченням цього є спогади учителів. Фізичний гурток, який діяв у Севастопольській школі № 16 з листопада 1945 р., налічував 30 учнів з усіх класів, у яких вивчали фізику. У школі в цей час ніяких приладів не було, навіть найпримітивніших, елементарних. Тому головну увагу було приділено швидкому виготовленню простих приладів, якими можна було ілюструвати певний програмний матеріал. На думку одного з учителів, неважко було зрозуміти, чому в учнів відчувалося таке поверхове ставлення до цієї науки. З цим постійно боролися. Кращим прикладом були гуртківці [9, 104].

Почав свою роботу гурток з виголошення доповідей, до яких готувались 5–6 учнів гуртка. Ці доповіді, які заслуговувались на уроці, чи засіданні гуртка, з одного боку, розширили кругозір, а з іншого — зацікавлювали роботою у гуртку інших школярів. Кращі доповіді відбиралися та оформлювалися у вигляді журналів і представляли для учнів неабияку цінність. Так, робота В. Проскуріної «Використання електричної енергії в медицині» допомогла

їй визначити майбутній фах — лікаря. Гуртківцями було виготовлено понад 30 приладів, які пройшли випробування на уроках фізики за 1 навчальний рік. Загалом за 5 місяців роботи було проведено 30 занять. За цей час зроблено 15 доповідей, які виголошувалися не лише на засіданнях гуртка, але для учнів усієї школи [9, 111].

У роботі предметних гуртків (математичного, історичного, географічного) значне місце займали елементи «цікавої науки»: ефектні досліди, цікаві запитання і задачі, розв'язування і складання ребусів, шарад, загадок, кросвордів, різноманітні ігри — настільні і рухливі.

Дуже важливим завданням було розвивати дослідницьку діяльність учнів. Це сприяло розвитку в дітей допитливості, навчало їх експериментувати, досліджувати, виявляти зв'язки між явищами в природі і суспільстві.

Члени предметного гуртка повинні були проводити екскурсії, демонструвати досліди тощо. Важливе завдання гуртка — організація масових заходів для учнів, які не є членами нього гуртка, зокрема, проведення вечорів або ранків, змагань, конкурсів, олімпіад, мета яких — поглиблення знань учнів і посилення в них інтересу до даного предмету, а також ознайомлення широкого кола дітей з роботою і досягненнями гуртка. Такі заняття, змістом яких є цікава наука, викликали у дітей інтерес і заохочували їх до участі в гуртковій роботі [8, 78].

Цікавою була діяльність фізико-технічного гуртка Баламутівської восьмирічної школи Хмельницької області, відомого на всю Україну. Цим гуртком керувала вчитель фізики, ентузіаст і винахідник І. Діхтяр. Гуртківці особливо захоплювалися автоматикою і телемеханікою. Учні побудували вертоліт, виготовили робота, якого назвали ТУП (телекерований універсальний прилад) та багато складних і цікавих приладів.

Важливим аспектом діяльності гуртків у позакласній виховній роботі стало виявлення творчих учнів у процесі гурткової роботи, залучення їх до розв'язання конкретних проблем. Такий підхід, безперечно, давав позитивні результати.

Розв'язування і складання завдань допомагало гуртківцям, які вже закінчили школу, правильно орієнтуватися у складних питаннях виховання і навчання, приймати вмотивовані рішення у складних обставинах.

Гуртки і надалі залишалися однією з найбільш поширених форм масового залучення учнів до позакласної виховної роботи і водночас виявлення та розвитку творчої особистості підлітка. Важливим у роботі гуртка було прищеплення навичок роботи з літературою, розвиток професійної зацікавленості тощо.

У 70-х рр. ХХ ст. позакласна виховна робота регламентувалася документами партії, піонерської та комсомольської організацій, а отже, відбувався тотальний контроль та вплив влади на навчально-виховний процес. У цей час у школі працювали гуртки, членами яких були учні одного або різного віку.

Вивчення джерельної бази засвідчує, що простіше працювати з гуртком, до складу якого входили учні одного класу, його легко організувати; підготовка гуртківців тут однакова, що давало можливість керівникові без труднощів пристосовувати матеріал до рівня їх знань і розвитку; початок і закінчення уроків в один час для всіх членів гуртка полегшувало організацію позакласних занять з ними. Тому вчителі охоче створювали гуртки для учнів певного класу або паралельних класів, у яких вони викладали.

Проте така організація гурткової роботи для виховання дітей була недостатньо ефективною. Залучення учнів класу до роботи в одному гуртку не давало можливості підійти до них диференційовано, врахувати їх індивідуальні нахили, передати досвід старших молодшим, нагромадити певні традиції. Крім того, такий гурток легко може стати простим доповненням до шкільних навчальних занять.

Шкільна практика засвідчила, що вагоміше значення мали різновікові гуртки, які охоплювали учнів різних класів. Такі гуртки мали свою історію, традиції. Проте керівництво ними складне і вимагало від учителя значного досвіду і майстерності. Тут доводиться розподіляти учнів на групи за віком і за досвідом роботи у даному гуртку, створювати окремі групи для новачків, вести спеціальну роботу з активом, використовуючи активістів як помічників [8, 97].

Особливою формою формування творчої особистості підлітків надалі залишалися науково-предметні гуртки. Їх основними завданнями були: формування інтересу до предмету,

розвиток творчості у певній галузі науки, формування інтересу до наукових знань. Конструюванням та виготовленням різноманітних пристроїв займалися також члени гуртка автоматики й радіоелектроніки [10, 245].

Художня творчість підлітків формувалася у гуртках художнього слова, художнього читання, літературно-творчих, драматичних, музичних, студіях.

Наприклад, у гуртку образотворчого мистецтва, який був у 6–7 класах, як згадують самі гуртківці, нині відомі мистецтвознавці Дрогобицької школи, у 1977р. було 10–12 учнів. Важливе місце в роботі гуртка займало малювання з натури, тематичне, декоративне малювання, ознайомлення творами образотворчого мистецтва, екскурсії у музеї, картинні галереї, школи. Найпоширенішими формами розповсюдження образотворчого мистецтва в школі в той час були шкільні виставки репродукцій відомих картин і шкільні вечори, присвячені живопису. Виставки в школах стали масовим явищем. На жаль, вони не завжди відповідали своєму призначенню. Траплялось це найчастіше тому, що виставки створювались без чіткого плану, без старанного відбору репродукцій як за змістом, так і за якістю. Дуже шкодило виставкам невміння оформити репродукції, відібрати невелику їх кількість. Гуртківці аналізували репродукції, визначали тематику виставки, підбирали відповідні картини. Час від часу виставки поновлювали, змінювали. Загалом протягом року здійснювався перегляд 2–4 експозицій [8]. Цей досвід, на нашу думку, можна використати у сучасних умовах, адже сучасний підліток не знає і не має бажання сьогодні вивчати твори мистецтва. Про це засвідчило анкетування, проведене серед учнів 5–8 класів шкіл Івано-Франківщини та Дрогобиччини. Як показали результати анкетування, на запитання: «Які твори мистецтва ти знаєш?», — відповіли від 7 до 12% підлітків (всього опитували понад 150 респондентів), причому називали 1–2 твори мистецтва. А це вже засвідчує низький рівень культури особистості сьогодні.

Незважаючи на певні обмеження, робота з творчими підлітками у позакласній виховній роботі набувала подальшого поширення. Форми роботи у гуртках урізноманітнювалися, що дало їм можливість сформуватися у певну систему. Серед них можна назвати такі: випуск бюлетенів, літературні диспути, огляди новинок літератури, написання рефератів, статей, тез доповідей, проведення засідань; зустрічі з відомими науковцями; обговорення студентських доповідей, проведення вечорів, конкурси, залучення студентів до експериментальних робіт, які проводяться у школі, контакт зі школами та дошкільними навчальними закладами, дослідження студентами питань методики на основі досвіду роботи в школі та дошкільних установах.

Цікавою для прояву творчої думки підлітка була робота членів технічного гуртка Пархомівської восьмирічної школи Хмельницької області, які працювали над виготовленням діючої моделі парової турбіни. Павлові О., учневі VI класу, було доручено розрізати порожню консервну банку, і з жерсті змайструвати лопаті для робочого колеса турбіни. Керівник гуртка навмисне не дав здібному хлопцеві докладної інструкції, а обмежився загальними вказівками. На певному етапі перед ним постала трудність. Вирізану з жерсті деталь не вдавалося вигнути з допомогою плоскогубців так, щоб вийшов рівний півкруглий жолобок, на жерсті утворювалися вм'ятини. Учень звернувся до керівника за порадою. І знову вчитель не дав готового рецепту. Він розповів усім гуртківцям, що різні вигнуті металеві речі — крило автомашини, алюмінієву ложку тощо — виготовляють за допомогою штампування, і пояснив, що таке штамп. Діти замислились. Незабаром Павло запропонував свою конструкцію штампа для лопаті турбіни і приступив до реалізації свого творчого задуму. З твердої породи дерева він змайстрував дощечку з півкруглою виїмкою і круглу паличку за розміром виїмки. За допомогою цього пристрою юний винахідник успішно штампував вигнуті жерстяні деталі [4, 81].

Залежно від віку і досвіду гуртківця, вчитель керував його роботою по-різному: новачка іноді прикріплював до більш досвідченого члена гуртка, щоб він спостерігав, як той працює, наслідував його способи роботи, слухав поради, вчився у нього; слабшому дає простіші завдання, а тому, хто вже мав досвід, доручає складнішу роботу. Молодшому гуртківцеві педагог давав докладні вказівки, що і як треба робити, а досвідченим членам гуртка — тільки загальні настанови, надаючи їм широкого простору для власної творчості. Так, наприклад, коли повідомлення на занятті гуртка мав робити п'ятикласник, який ще ніколи не виступав перед товаришами, вчитель порекомендував йому одну–дві книжки, сам давав цю літературу,

вказував сторінки, роз'яснював, що саме треба використати, далі перевіряв складений гуртківцем план виступу, слухав його розповідь, надавав поради, як викласти матеріал, щоб товаришам було цікаво слухати [4, 46–74].

У кінці 70-х рр. ХХ ст. склалася чітка структура гурткової роботи у школах: предметні, творчі гуртки, що об'єднували учнів різних класів; гуртки з невеликою кількістю учнів, які займалися однією проблематикою, однікові гуртки. Простежується тенденція до збільшення кількості учасників гурткової роботи. Пояснюємо це розширенням та зміцненням матеріальної бази шкіл, збільшенням кількості педагогічних кадрів, підвищенням інтересу підлітків до творчості. Зазначимо, що, наприклад, програма роботи технічних гуртків включала як вивчення теоретичних питань, так і розробку власних моделей. У роботі гуртків важливим було дотримання принципів наступності, систематичності, роботи від простого до складного, взаємного обміну досвідом наукової організації праці.

У середині 80-х рр. поширеними були різновікові гуртки. Це пояснювалося, насамперед, можливістю взаємодопомоги та співпраці, тематика гурткових занять була дуже різноманітною. Для підлітків, які проявили здібності до технічної творчості, працювали у школах факультативи прикладного спрямування (фізико-технічне моделювання, елементи електронної автоматики, основи електроніки, фізико-технічні гуртки, конструкторське бюро, клуби технічної творчості, індивідуальні завдання технічного характеру, що створювали широкий простір для ініціативи, прояву індивідуальних здібностей, польоту думки і фантазії [5].

Цінним у роботі гуртка було прищеплення навичок роботи з книгою, професійна орієнтація тощо. Дуже важливо було навчити підлітків аналізувати, вміти виділити головне, доповідати. У джерелах того періоду стверджується, що на заняттях гуртка поєднується теоретична та практична діяльність. Заняття гуртків повинні не копіювати уроки, а бути їх продовженням. Лише перше заняття може цілком присвячуватися бесіді, під час якої учні ознайомлюються з роботою гуртків, розв'язують організаційні питання [7, 137].

У 80–90-х рр. ХХ ст. гурток і надалі залишався найбільш поширеною формою роботи з творчими підлітками. Чисельність гуртків майже не змінювалася. Форми роботи у наукових гуртках урізноманітнювалися, що дало їм можливість сформуватися у певну систему. Серед них можна назвати такі: випуск бюлетенів, літературні диспути, огляди новинок літератури, написання рефератів, статей, тез доповідей, проведення засідань; зустрічі з відомими науковцями; обговорення доповідей, проведення вечорів, конкурсів, які проводяться у школі, контакт із вищими навчальними закладами [11, 35, 44].

Важливими умовами роботи гуртків було дотримання принципу природовідповідності, гуманності, наступності, систематичності, роботи від простого до складного. Тематика гуртків була менш ідеологізованою.

Отже, поетапне вивчення роботи шкільних гуртків, показало перспективи їх впровадження у виховну роботу як одну з форм роботи з творчими підлітками. Подальшими перспективами у дослідженні є порівняльний аспект роботи різноманітних форм організації виховання у школі досліджуваного періоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонкін А. Виховання почуття честі і гідності у старших підлітків // Радянська школа. — 1974. — № 12 (543). — С. 66–74.
2. Внеурочная работ по физики / О. Кабардин, Э. Браверманн, Г. Глушенко и др. Под ред. / О. Кабардина. — М.: Просвещение, 1983. — 223с.
3. Горский В. Техническое конструирование: Для руководителей технических кружков школ и внешкольных учреждений. — М.: ДОСААФ, 1977. — 128с.
4. З досвіду позашкільної та позакласної роботи. — К.: Радянська школа, 1951. — № 1. — 135 с.
5. Кордн О. Вопросы организации и методики работы технических кружков школьников: Методическое пособие для руководителей технических кружков. — Пермь, 1968. — 124 с.
6. Нікулін В. Метеорологічний гурток у школі // З досвіду роботи вчителів фізики. — К.: Радянська школа», 1961. — 412 с.
7. Разумовский В. Развитие техническо творчества учащихся. — М.: Учпедгиз, 1961. — 147 с.
8. Система позакласної роботи у восьмирічній школі. — К.: Радянська школа, 1968. — 418 с.
9. Система позакласної роботи з фізики в середній школі / За ред. З.В.Сичевської. — К.: Рад. школа, 1971. — 240 с.

10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти томах. — К.: Рад. школа, 1977. — Т. 4. — 640 с.
11. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 6050 (Інформація про діяльність наукових гуртків за 1967 р.) — 279 арк.

Сергій ОШУРКО

ЗМІСТОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У 80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розкрито окремі змістово-методичні аспекти навчання декоративно-прикладному мистецтву учнів 5–7 класів у 80-х роках ХХ століття. Проаналізовано можливості варіативної частини навчальної програми щодо реалізації навчання школярів декоративно-прикладному мистецтву. Описано напрямки, на які було зосереджено методику навчання учнів основної школи декоративно-прикладному мистецтву.

Народне декоративно-прикладне мистецтво живе на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Воно має глибинні зв'язки з історичним минулим, ніколи не розриває ланцюжка локальних і загальних законів, які передаються із покоління в покоління, збагачуються новими елементами.

Декоративно-прикладне мистецтво — предметно-духовний світ людини — включає в себе численні види художньої практики. Це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьблення і виточування тощо. Одні види — кераміка, обробка кістки і каменю, плетіння — виникли на зорі людської цивілізації, інші — молодші: мереживо, гобелен, вироби з бісеру, витинанки з паперу, їм налічується кілька століть [1].

Декоративно-прикладне мистецтво, як жоден інший вид навчально-творчої роботи школярів, дозволяє одночасно з розкриттям великої духовної цінності виробів народних майстрів, формуванням естетичного смаку озброювати учнів технічними знаннями, розвивати в них трудові уміння і навички, вести психологічну і практичну підготовку до праці і вибору професії. На заняттях декоративно-прикладного мистецтва учні користуються основами багатьох наук — фізики, хімії, літератури, історії, які мають важливе значення в загальній політехнічній і професійній освіті. У процесі створення декоративних виробів діти на практиці застосовують знання з креслення, трудового навчання та інших предметів, що викладаються у школі [6, 4].

Проблема організації декоративно-прикладного мистецтва завжди перебувала на порядку денному, це підтверджують численні дослідження, зокрема: Б. В. Бойчук дослідив народне декоративне мистецтво Покуття у ХІХ–ХХ ст.; Б. А. Прокопович — зміст і методику навчання народним художнім ремеслам майбутніх учителів трудового навчання; А. А. Руденченко — методику навчання декоративному розпису на заняттях з художньої праці та образотворчого мистецтва в основній школі; Л. С. Єтніс — формування у підлітків художньо-творчих інтересів засобами декоративно-прикладного мистецтва; Н. І. Кузан — виховання підлітків на традиціях народного декоративно-ужиткового мистецтва Західної України.

Однак, в педагогічній та науковій літературі недостатньо матеріалу, в якому було б висвітлено особливості навчання декоративно-прикладному мистецтву учнів основної школи у різні часові періоди. Це і підтверджує актуальність статті.

Метою статті є окреслення окремих змістово-методичних аспектів навчання декоративно-прикладному мистецтву учнів основної школи у 80-х роках ХХ століття.

Для відображення у змісті трудового навчання регіональних особливостей виробничого оточення школи, змін в характері праці, у техніці і технології виробництва, наявності в даній місцевості народних ремесел і промислів у навчальній програмі передбачено варіативну частину.

Проаналізуємо можливості варіативної частини навчальної програми (1986 р.) щодо реалізації навчання школярів декоративно-прикладному мистецтву [5]:

1. Вузликіве плетіння в техніці макраме.
2. Художня обробка деревини відповідно до традицій місцевих народних промислів.
 - 2.1. Контурне різьблення.